

SFAH

Generalforsamlingsreferat 21.3.2013

Formand Søren Kolstrup bød velkommen.

Generalforsamlingen valgte Torsten Lange som dirigent og Christoph Klinger som referent.

Torsten Lange kunne konstatere at generalforsamlingen var lovlig indkaldt, og at dagsorden var udsendt indenfor tidsfristen.

Formand Søren Kolstrup fremlagde bestyrelsens beretning

Det har været et rigtig godt år for SFAH bedømt ud fra en række centrale aktiviteter, sagde formanden.

Betragtningen byggede på følgende forhold:

SFAH har haft et bogsalg på over 1000 bøger – forklaringen er det usædvanligt store bogsalg fra lager til museumsbutik på Arbejdermuseet. SFAH har endvidere været til stede med foldere, bogkataloger, bogudstillinger og roll-up-bannere på kongresser, landsmøder og ved foredragsaftener.

SFAH har afholdt 6 velbesøgte foredragsaftener (bortset fra ét decembermøde) og sammen med Arbejdermuseet arrangeret konferencen "Hvem er arbejderne" den 10. maj 2012 med 125 deltagere.

SFAHs tidsskrift *Arbejderhistorie* har ingen problemer med at finde forfattere eller problemer med at finde brugbare artikler, heller ikke i en situation hvor ABA har haft lukket.

SFAH har 15 virksomme ambassadører, der agiterer for SFAH og kommer med inspi-

rerende ideer. SFAH afholdt ambassadøraften den 6. marts.

SFAH var til stede på Fs og As sidste kongresser og har planlagt at være til stede med bogsalg og information på As, Fs og Øs årsmøder/kongresser og de store forbunds tilsvarende.

Den 15. februar 2013 holdt SFAH for første gang Speciale Café med 55 tilstedeværende. Speciale Caféen agter SFAH at gentage i september.

Der har været belæg for konklusionen: Det har været et rigtig godt år for SFAH bedømt ud fra foreningens aktiviteter.

Men alt har ikke været godt nok.

Medlemssituationen er stabiliseret. Det frie fald standset. Nogenlunde. Vi havde 13.3.2012 395 medlemmer. I dag 18.3. 2013 389. Alt i alt: Et år med fremdrift i aktiviteter og potentialer for yderligere medlemsstabilisering.

Bemærkninger:

Spørgsmålet om medlemmernes evner til at betale medlemsbidrag via Betalingservice må undersøges grundigt med henblik på det forventede resultat ved en lancering.

Ros for foredragsaktiviteten i SFAH.

Bestyrelsen opfordres til at undersøge muligheden for at bidrage til programmerne på radiokanalen Radio24syv

Beretningen blev vedtaget med indkomne bemærkninger.

Kasserer Jesper Jørgensen fremlagde SFAHs årsregnskab

Det blev konstateret, at den uafhængige revisor fra Revisionsinstituttet og de kritiske revisorer havde erklæret årsreg-

skabet for godkendt i overensstemmelse med hhv. årsregnskabsloven og formålsparagrafferne.

Kassereren gennemgik derpå de forskellige indtægts- og udgiftsposter. Omsætningen var i 2012 på 314.000 med et årsresultat på minus 25.000 kr. Egenkapitalen er herefter 110.000 kr.

Det blev af kassereren fremført, at der i 2013 skal arbejdes på at opnå resultat tættere på nul, så egenkapitalen ikke udfordres unødigt. Udgifterne skal derfor holdes mest muligt nede i 2013, ligesom der skal gøres en målrettet indsats for at øge indtægterne, fx fra flere støtte-medlemskaber.

Årsregnskabet blev vedtaget med indkomne bemærkninger.

Indkomne forslag

Bestyrelsen stillede forslag til vedtægtsændringer, således at § 1, stk. 2 skulle ændres til: "Selskabets hjemsted er Høje-Tåstrup Kommune". Motivation: Selskabets CVR- og postadresse følger sekretariatet, som er flyttet ind i ABAs nye lokaler i Tåstrup. Disse realiteter måtte afspejle sig i selskabets vedtægter.

Forslaget blev vedtaget.

Flemming Allemand har primo marts sendt skriftligt forslag til bestyrelsen til fremlæggelse på generalforsamlingen og gentog mundtligt: For at udvide SFAHS læsekreds skal der arbejdes målrettet med:

- At lægge links til artikler i *Arbejderhistorie* i eksisterende artikler på fx www.wikipedia.dk
- At digitalisere kilder fra ABAMs samlinger når disse behandles i artikler i *Arbejderhistorie*.

Lars K. Christensen stillede forslag om, at SFAH kvalificerer den arbejderpolitiske identitetsproblematik. I den forlængelse diskuterede generalforsamlingen mulighederne for at være fagligt dybe, aktuelle og klar til at rykke ud med empiriske oplysninger og teoretiske vinkler på debatter i dagspressen og de sociale medier. I den forbindelse gjorde Hans Uwe Petersen opmærksom på de rige muligheder i debatten, når det gælder om at perspektivere mærkedage og historisk stof som fx 11. september 1973, augustoprøret 1943 eller jødeaktionen 1943.

Margit Larsen supplerede med at understrege, at SFAHs aktiviteter både sigter efter at være relevante og aktuelle, samt at selskabet også har en opgave med at skabe en generel interesse for arbejderhistorien og dermed en fremtidig sikring af ekspertise på det arbejderhistoriske felt.

Mads Bruun Pedersen fremlagde idé om en arbejderhistorisk festival.

Formand Søren Kolstrup og næstformand Mads E. Nielsen opfordrede den nye bestyrelse til at tage de indkomne forslag fra medlemmerne op for at udnytte indholdet i SFAHs udadvendte virksomhed. Og at det høje aktivitetsniveau skal opretholdes i samarbejde med frivillige kræfter i hele SFAH.

5a.
Følgende bestyrelsesmedlemmer blev valgt:
Søren Kolstrup
Thomas Wegener Friis
Jesper Jørgensen
Jacob Thorek Nielsen

5a.
Følgende suppleanter blev

valgt:
Laila Lauridsen
Inge Christensen

5b.
Følgende revisorer blev valgt:
Henning Grelle
Knud Nielsen

5b.
Følgende revisorsuppleant blev valgt:
Lars K. Kristensen

6.
Søren Kolstrup takkede den afgående næstformand Mads E. Nielsen for indsatsen i bestyrelsen med særlig vægt på Mads' rolle som vogternes råd, agitationsfremstød på kongresserne og som forlægger. Og der blev udtrykt glæde ved meldingen om, at Mads E. Nielsen fortsætter som ambassadør for SFAH.

Nekrolog

Eric Hobsbawm 1917-2012

Med Eric Hobsbawms død den 1. oktober 2012 mistede historikerverdenen den sidste af den gruppe markante skikkelser, der omkring 1950 samledes i den britiske *Communist Party Historians Group*. Den omfattede blandt andre E.P. Thomson, Rodney Hilton, Christopher Hill og Raphael Samuel, der hver på deres felter satte inspirerende standarder for marxistisk historieskrivning. Gruppen blev splittet i kølvandet på det store opgør i den internationale kommunistiske bevægelse efter

1956. Som en af meget få forblev Hobsbawm i partiet og forsvarerede – om end til tider tøvende – dets politik. Til sin

død bevarede han overbevisningen om marxismens nødvendighed for forståelsen af både fortid, nutid og fremtid. Det fremgår umisforståeligt af bogen *How to Change the World. Tales of Marx and Marxism*, som han udgav i sit 94. år.

Eric Hobsbawm (EH) blev født i Alexandria i 1917, et godt år for en kommunist, som han senere sagde. Han blev født af jødiske forældre med britisk statsborgerskab og et vidtstrakt familienetværk ud over Europa, hvilket kom til at præge hans opvækst. I 1919 flyttede familien til Wien, en politisk og etnisk smeltedigel præget af konfrontationer mellem højre og venstre og af stærke anti-semitiske strømninger. EHs far døde i 1929 og moderen to år senere, hvorefter EH flyttede til en onkel i Berlin, hvor han oplevede nazisternes fremmarch og de politiske sammenstød, der førte til Weimar-republikkens sammenbrud i 1933. Allerede i disse teen-age år læste EH Marx og indledte sin livslange tilslutning til kommunismen. Han blev medlem af det kom-

munistiske ungdomsforbund i Berlin 1932. Efter Hitlers magtovertagelse flyttede familien til London, hvor EH fortsatte sin uddannelse. I 1936 blev han optaget som medlem af det engelske kommunistparti, og samme år opnåede han et stipendium til studier på King's College i Cambridge, som på dette tidspunkt var hjemsted for en stor gruppe kommunistiske studerende. Ved udbruddet af 2. verdenskrig meldte EH sig i lighed mange af sine meningsfæller til tjeneste ved efterretningsvæsenet, men blev afvist på grund af hans for åbenlyse politiske engagement. I stedet blev han soldat i et ingeniørkompagni, hvor han for første gang stiftede mere indgående bekendtskab med repræsentanter for den britiske arbejderklasse.

Efter krigen vendte han tilbage til Cambridge, men opnåede ikke den eftertragtede ansættelse dér. I stedet fik han i 1947 et lektorat i historie ved Birkbeck College i London, hvor han fungerede indtil pensioneringen i 1982, hvorefter han blev tilknyttet The New School for Social Research i New York. Den kommunistiske historikergruppe blev hans faste base indtil splittelsen i 1956, og sammen med kolleger herfra grundlagde EH i 1952 tidsskriftet *Past and Present*, der hurtigt etablerede sig som det livligste og mest indflydelsesrige tidsskrift i Storbritannien med virkninger langt ind i internationale historikerkredse.

I 1948 udgav EH sin første bog *Labour's Turning Point*, som er en fyldigt kommenteret udgave af dokumenter fra den såkaldt fabianske epoke i den britiske arbejderbevægelse, og

den kom til at give retning til hans mange vægtige studier i arbejderhistorie og venstrefløj i de følgende år. En samling af hans betydeligste artikler og essays findes i *Labouring Men* fra 1964. I 1950'erne kastede EH sig ind i debatten om den industrielle revolutions betydning for arbejderklassens levestandard. I spørgsmålet: fik arbejderne det værre eller bedre i den industrielle revolutions første faser, meldte EH sig med inspiration fra Marx og Engels på den pessimistiske fløj, mens hans mest prominente modstand R.M. Hartwell hørte til blandt optimisterne. Debatten blev en klassiker, som et utal af studerende i de følgende årtier blev trukket igennem, ligesom tilfældet var med *Industry and Empire*.

From 1750 to the Present Day (1968), der var en inspirerende refleksion over sammenhængen mellem imperiedannelse og industriel revolution. Den er blevet læst i laser af tusinder af studerende og genoptrykt talrige gange. Sideløbende bevægede EH sig ud i studier af mere eksotiske emner, hemmelige sydeuropæiske selskaber, religiøst utopiske bevægelser og latinamerikanske oprørere med værker som *Primitive Rebels* (1959) og *Bandits* (1969). Sammen med George Rudé skrev EH i 1969 *Captain Swing*, en stor socialhistorisk undersøgelse af et dramatisk landarbejderoprør i Syd-England i 1830.

I Hobsbawms kolossalt omfattende forfatterskab står de fire *Age of ...* bøger som en monumental præstation. Han lagde ud i 1962 med *The Age of Revolution: 1789-1948*, derefter fulgte i 1975 *The Age of Capital: 1848-1875*, I 1987

The Age of Empire: 1875-1914, og endelig i 1994 *Age of Extremes. The Short Twentieth Century 1914-1991*. Mere end to hundrede års verdenshistorie, ganske vist europacentret, men med udblik, eksempler og sammenligninger til den store verden baseret på EHs nærmest encyklopædiske viden. Han forenede det store overblik med de eksemplariske anekdoter, havde et forbløffende detailkendskab til de mest afsides dele af verden. Han indarbejdede ubesværet kulturhistorien i sin fremstilling og skrev med et engagement og sproglig veloplighed, der gør disse bøger til enestående læsning. Få om overhovedet nogen i anden halvdel af det 20. århundrede skrev med en gennemslagskraft, der kan måle sig med Hobsbawms. Bøgerne er oversat til alle hovedsprog, den sidste endda også til dansk.

Hobsbawms interesser og forfatterskab spændte vidt. Han nærrede en livslang kærlighed til jazz, begyndte allerede i 1950'erne at anmelde jazz i *New Statesman* under pseudonymet Francis Newton, og i 1959 udgav han *The Jazz Scene*. Ind imellem de bredere historiske fremstillinger skrev han teoretiske værker og artikler, hvor han reflekterede over specielle sider af historien og forskningsstrategier. I 1983 redigerede han sammen med Terence Ranger antologien *The Invention of Tradition*, hvor EH og hans medforfattere påpegede, at meget af det, der i almindelig opfattelse anses for at være historisk rodfæstede traditioner og ritualer i virkeligheden er relativt nye "opfindelser". Navnlig EHs egen artikel om *Mass-Producing Traditions:*

Europe, 1870-1914 var en øjenåbner og en inspirationskilde til talrige undersøgelser rundt om i Europa. Med bogen *Nations and Nationalism Since 1780: programme, myth, reality* (1991) intervererede EH i den heftige debat om nationalisme og national identitet i det 20. århundredes sidste årtier. Som det fremgår af bogens titel er nationalisme i EHs optik et fænomen, der må kobles sammen med kapitalismens og de moderne borgerlige samfunds gennembrud i 1700-tallet. *On History* er titlen på en samling ældre og nyere artikler og foredrag, som EH udgav i 1997. Den rummer flere af hans centrale indlæg om (marxistisk) historieteori, hans inspirationskilder og faglige kontroverser. Men tillige et par opgør mod nyere tendenser som postmodernisme, relativisme og identitetshistorie. I sin forkastelse af disse var EH nådesløs.

Omtrent lige så nådesløs var de kritikere af EH, der meldte sig i løbet af 1990'erne og 2000'erne. Både ældre kolleger og en ny generation af historikere politisk placeret i centrum og på højrefløjen kritiserede ham for hans livslange engagement i den kommunistiske bevægelse og for hans manglende (selv)opgør. I kritikernes øjne havde EH alt for længe lukket øjnene for, relativet eller bortforklaret de misgerninger, som de kommunistiske partier havde ansvaret for. En række højt kvalificerede kolleger skrev værker, som rummede en direkte eller indirekte kritik af EHs tolkninger af især historien efter 2. verdenskrig. Det gjaldt bl.a den franske historiker og forhenværende kommunist Francois Furet, der fremlagde helt andre tolkninger af

både den franske revolution og af kommunismens historie end dem, EH havde præsenteret. Og det gjaldt den britisk-amerikanske historiker Tony Judt, der ud fra et "socialdemokratisk" ståsted skrev en række omfattende og brillante tolkninger af det 20. århundredes historie. Adskillige af højrefløjens koldkrigs historikere anklagede EH for "virkelighedsfornægtelse", når det gjaldt Sovjetunionen og den internationale kommunistiske bevægelse. Det kan da også være svært at forlige sig med, at EH ikke offentligt tog afstand for Sovjetunionens brud på basale menneskerettigheder og ansvar for millioner af døde. Han fastholdt, at sovjetkommunismen trods alle misgerninger repræsenterede et historisk fremskridt.

Selv hævdede EH dog, at han lige siden 1956 trods sit fortsatte partimedlemskab havde holdt en kritisk distance til kommunismen og Sovjetunionen. Han tog åbent afstand fra invasionen i Ungarn 1956 og fra nedkæmpelsen af foråret i Prag 1968, men hans kritik blev tålt af det kommunistiske parti i kraft af hans enestående position nationalt og internationalt som marxistisk og kommunistisk intellektuel. Efter kommunismens sammenbrud i begyndelsen af 1990'erne – som han beklagede – fremstod han med usvækket status i den internationale akademiske offentlighed, og han fortsatte, så længe hans helbred tillod, med at deltage i internationale konferencer, sin vane tro ofte med gennearbejdede bidrag, jævnlig holdt på et af de mange sprog, han beherskede.

I god britisk akademisk tradition fungerede Hobsbawm

flittigt i offentligheden som debattør og foredragsholder. I mange år holdt han jævnlige foredrag i BBC, skrev talrige indlæg i pressen, og så var han i mange år fast medarbejder ved kommunistpartiets magasin *Marxism Today*. Her kommenterede han national og international politik. Han pegede med beklagelse på de europæiske arbejderbevægelses manglende evne til at gennemføre de samfundsforandringer, som de historisk havde haft som målsætning. Han indledte i 1978 en artikelserie med den sigende titel *The Forward March of Labour Halted*, som blev samlet i en antologi i 1989. Gennem sine analyser fik EH i en periode i 1980'erne og 1990'erne betydelig indflydelse på det engelske Labours politiske linje. Da Neil Kinnock i 1983 blev partiformand anerkendte han åbent den påvirkning, han havde modtaget fra "my favourite marxist". Skønt EH misbilligede 1990'ernes *New Labour* og ikke lod partiet i tvivl om sine meninger, tildelte Toni Blair ham i 1998 *The Order of the Companions of Honour*, en slags britisk fortjenstmedalje der gives for særlig fortjenstfuld indsats inden for kunst videnskab og politik.

Hobsbawm bevarede til det sidste sin intellektuelle og politiske vitalitet og sin evne til relevante interventioner i aktuelle anliggende. Det vidner bogen *The New Century* (2006) om. Det er en lang samtale med den italienske samfundsdebattør Antonio Polito om tolkningen af globale hovedtendenser i det nye århundrede. I 2007 fulgte *Globalisation, Democracy and Terrorism*.

Hobsbawm var ikke bane-

brydende inden for historieteori. Hans historiesyn er forbløffende uforandret gennem hele forfatterskabet. Det var baseret på en temmelig traditionel historisk materialisme med hyppige referencer til Marx, men også med tydelige spor fra Antonio Gramscis værker og noget senere fra Carlo Ginsburg. Som historieskriver var han imidlertid uortodoks, skrev med en elegance og et personligt engagement, som løfter hans tekster højt over det meste af hans samtidiges historieskrivning.

I 2002 udgav Hobsbawm erindringsværket *Interesting Times. A Twentieth-Century Life*. Det er en tæt pakket refleksion over hans liv som kommunist, historiker, politisk debattør og familiemenneske i en stor jødisk slægt. Persongalieriet er kolossalt, og karakteristikkene af både venner og fjender er dybt interessante. I forordet sammenligner EH opgaven med at skrive erindringer med de problemer, han mødte, da han skrev *Age of Extremes*. Bøgerne dækker samme lange epoke, stort set EHs liv. I *Age of Extremes* anskuede han verdenshistorien i en personlig optik. Nu i erindringerne anskuer han sit liv i en verdenshistorisk optik. Begge værker er svære at lægge fra sig.

Niels Finn Christiansen

Afholdte konferencer

Towards a Transnational Communist History, University of Manchester, den 7. december 2012

Historieskrivningen om den kommunistiske bevægelse er et driftigt forskningsfelt, der i disse år, både på det internationale og nationale plan, er genstand for væsentlige diskussioner, der bidrager til en fornyelse af både det teoretiske og metodiske grundlag for genstandsfeltet. En væsentlig nyudvikling, der indenfor de senere år også har meldt sin ankomst i kommunismeforskningen, er det transnationale perspektiv.

Groft fortalt, så har perspektivet skiftet fra det nationale til det globale, og senest altså til det transnationale. Sidstnævnte perspektiv kan med fordel opfattes som en mindre diffus størrelse end det globale, da det indikerer, at der stadigvæk eksisterer en betydningsfuld national dimension, og samtidigt erkendes det, at der pågår noget vigtigt imellem de nationale enheder; det transnationale, hvilket dermed ikke er lig med det globale, forstået som værende hævet over det nationale.

Således synes det transnationale perspektiv bedret egnet til at forstå den politiske, kulturelle og ideologiske interaktion i det 20. århs. kommunistiske bevægelse, der jo i vid udstrækning agerede i krydsfeltet imellem det nationale og internationale.

Det var bl.a. disse teoretiske overvejelser, der lå til grund

for denne endagskonference, som forskerkredsen omkring det anglo-saxiske kommuniste-forskningstidsskrift *Twentieth Century Communism*, med professor Kevin Morgan og Adrià Llacuna som værter, en regnfuld fredag afholdt på University of Manchester. Heldigvis var stemningen indenfor alt andet end regnfuld, og et fyldt forelæsningsrum blev præsenteret for international vifte af kommunisteforskere og deres nyeste forskningsprojekter, og hvor det transnationale perspektiv og dets anvendelighed blev sat på en vellykket prøve.

Det første paper, *Ernst Thälmann and the Making of a German Communist*, blev leveret af Norman LaPorte, University of Glamorgan, der stillede skarpt på det hamburgske havnemiljø radikaliserende rolle i mellemkrigstidens Tyskland. LaPorte fokuserede biografisk på den tyske kommunistleder Ernst Thälmann's politiske udvikling og på betydningen af det hamburgske havnemiljø transnationale karakter for den tyske kommunistiske bevægelses udvikling.

Chris Holmsted Larsen, Roskilde Universitet, bidrog derefter med et paper, *Danish cadres in the Comintern – in the service of international communism or vanguard of a national working class*, om 5 danske kommunisters vej fra KZ Stuthof til Moskva, i foråret 1945. Fortællingen understregede, at nogle gange bevægede 'periferien' sig til 'centrum' med formål, der ikke afhang af sidstnævntes initiativ eller styring. Paperet var desuden en status over det hjemlige projekt *Komintern og de dansk-sovjetiske relationer*.

David Featherstone, University of Glasgow, fulgte op med oplæg om *African American volunteers in the Spanish Civil*, hvor genstandsfeltet var afroamerikaneres erindringer om deres deltagelse i den Spanske Borgerkrig og deres motivation. Ulige mange andre frivillige, så havde de ikke en stærk national identitet, hvorimod internationalismen spillede en afgørende identitetsskabende rolle. Dette var i tråd med de irske frivillige, hvor antifascisme og antikolonialisme var formative elementer i en nationalt baseret revolutionær identitet. For de afroamerikanske frivillige var den Spanske Borgerkrig en brik i en langt større konflikt med kolonialisme og racisme. Engagementet var udtryk for en aktiv solidaritet med de undertrykte folk i den koloniale verden, fx etiopiernes samtidige kamp imod Mussolinis italienske fascisme.

Adrià Llacuna, Universitat Autònoma de Barcelona, præsenterede et paper om *Spanish democracy at war against fascism: a militant experience of "new type" for British Communist*, og han havde også den Spanske Borgerkrig som genstandsfelt. Llacuna argumenterede for, at krigen ændrede de britiske kommunisters forståelse af forholdet imellem det internationale og det nationale, særligt i forhold til den marxistiske ideologi og de stalinistiske doktriner om det nationale spørgsmål. Ydermere udgjorde de britiske kommunisters mobilisering en form for tidlig 'total krig', der kom til udtryk i fx propaganda og indsamlinger.

Under titlen *German communists in France and Switzerland during the Second World War* berettede Alix Heiniger, Uni-

versity of Geneva, om tyske kommunisters eksil i Frankrig og Schweiz. I forlængelse af den franske kollektivbiografiske tradition baserede Heiniger sine undersøgelser på dels kvantitative biografisk data og dels kvalitative studier af emigranternes partier og organisationer.

Shirin Hirsch, University of Manchester, fortsatte i emigrantsporet med *Chileans in Britain: Exile Politics or Communist Internationalism*. Hirsch baserede sit paper på et imponerende feltarbejde blandt chilenske eksil-kommunister, dvs. særligt deres politiske arbejde og organisering efter Pinochets militærkup. Undersøgelsen omfattede bl.a. konstruktionen af en ny national fortælling og identitet via litteratur, mad, historie. Chileanerne forsøgte, at forsætte deres politiske kamp i nye rammer og former, fx via engagement i kvindekampen og solidaritet med de britiske minearbejderes kampe. Parolen blev: *This is where I am and I fight where I am*. Men det var også en gribende historie om knuste sjæle, traumer og voldsomme politiske uenigheder, der fulgte med fra hjemlandet til eksillandet.

Den kommunistiske emigration var også emnet for det næste paper *The Foreign Road to Homeland – Notes from the History of Foreign Communism*, ved José Neves, New University, Lisbon. Neves havde undersøgt myter og perceptioner af de portugisiske kommunisters nationale og internationale sindelag. Mest dominerende var de antikommunistiske myte om kommunisterne som værende landsforrædere i Moskvas sold. Portugisiske historikere havde, ifølge Neves,

fokuseret på politiske forbindelser fremfor det nationale og territoriale. Resultatet var, at de portugisiske kommunister fremstod som hverken Moskva eller nationalister, men begge dele på samme tid. Neves påpegede det paradoks, at de portugisiske kommunister først opdagede det nationale i deres eksil, og desuden at der ikke kun eksisterede én form for internationalisme, men flere; en chauvinistisk national internationalisme, der udsprang af Stalinismen, og en ægte internationalisme, der fx kom til udtryk i den Spanske Borgerkrig.

Næste oplægsholder var spanske Josep Puigsech, Universitat Autònoma de Barcelona, der leverede et paper under titlen *The Communist International, Spanish communism in exile and the national question 1939-43*. Puigsech stillede skarpt på landflygtige spanske kommunisters diskussion af det nationale spørgsmål. Resultatet var et yderst interessant oplæg, hvor også de store regionale forskelle på de spanske kommunister og socialisters holdning blev synliggjort, fx i forhold til de cata-lanske grupperinger, der ønskede (ønsker) regionalt selvstyre. Komplexiteten fremgik fx af, at mens der før d. 24. juli 1936 eksisterede ét kommunistparti i rest-Spanien (PCE), så eksisterede der hele fire i Catalonien. Men Moskva ville kun acceptere et, hvorefter catalonierne samler sig i et parti (PSUC), dog uden at det bidrog til videre enighed om den spanske nationale mo-saik.

De mange relevante papers rundes af med en rundbor-ds-diskussion mellem Alejandro Andreassi, Universitat Autòn-

oma de Barcelona, Kevin Morgan og Pedro Ramos Pinto, University of Manchester, hvor der blev konkluderet på brugbarheden af den transnationale tilgang til kommunismen. Andreassi indledte med at bemærke, at der var behov for en fornyet diskussion af internationalismens betydning, dvs. erkendelsen af en dialektisk internationalisme og en af kommunismen som en social konstruktion. Dette var en kritik af ideen om ét centrum, dvs. totalitarisme-teoriens monolitiske ide om den kommunistiske bevægelse som værende et solsystem med ét centrum. Morgan samtykkede og påpegede desuden, at vi var på vej væk fra center-periferi-teorien, bl.a. baggrund af de præsenterede papers, der viste, at der foregik meget andet end hvad der kunne forklares med den bilaterale fokus på Moskva.

Pinto konkluderede, at den transnationalisme, der kom til udtryk i de præsenterede papers, reelt var udtryk for tre tilgange. For det første, et geografisk rum og en serie netværk, hvis interaktion var drevet af nationalstaten. For det andet, transnationalisme som en forestilling eller konstruktion, der ikke nødvendigvis var forbundet med den første faktor. Sidst, transnationalisme som et kulturhistorisk aspekt, hvor kommunikation, fx brevkorrespondance eller emigration var den drivende kraft. Kommunismen agerede på og imellem tre niveauer, regionalt, nationalt og imperialt. Historien om det 20. årh. kommunistiske bevægelse er dermed ikke kun historien om en sammenhængende monolit, som totalitarismen ofte søger at forsimple den til. Det er deri-

mod historien om en doktrinært splittet bevægelse og en særegen national og internationalistisk identitet, der udelukkende sammenhængende kan defineres ideologisk.

Konferencen blev rundet af med glædelig konstatering af, at dagens papers pegede i retning af en berigelse af kommunismeforskningen, der overgik det paradigme som center-periferi-ideen hidtil havde opstillet. Det, der forenede kommunister, var ideologien og oplevelsen af fælles erfaringer og identitet. Opgaven for nutidens kommunismeforskning er dermed bl.a. at forfølge en dybere forståelse af interaktionen imellem det nationale og det internationale. Denne konference bragte os et lille stykke videre og et skridt nærmere en mere specifik definition af det transnationale, fx i form af understregningen af betydningen af tid, rum og emigration.

Dermed inspireret og beriget med nye tilgange til kommunismeforskningen, så gik turen atter ud i en helt almindelig regnvåd Manchester vinteraften.

*Chris Holmsted Larsen,
Roskilde Universitet*

Arbejderhistoriker-mødet i Landskrona, den 25.-26. April

Den svenske pendant til SFAH, Centrum för Arbetarhistorie (CfA), holder til lige over på den anden side af sundet. Så nær og dog så fjern; for hvilket arbejderparadis de har der. CfA bor i nabohuset til Folkets Hus, hvor LO, Socialdemokraterna, Vänsterpartiet m.fl. huserer, samt i tilstøden-

de Villa Fridhill sammen med Arbetarrörelsens arkiv i Landskrona. Lige på den anden side af hovedstrøget Eriks-gaten ligger såmænd Folkets Park med både 'scen' og 'restaurant'. Alt sammen godt støttet af Landskrona kommun, der tillige har indgået en 'långsiktig' aftale med Lunds universitet om at besætte flere stillinger, udbyde kurser og arrangere seminarer ved CfA for at "samla, sprida och utveckla kunskapen om arbetets och arbetarnas historia i vid bemärkelse."

Inkluderet i alt dette er også et årligt arbejderhistorikermøde, der i år blev afholdt den 25.-26. april med temaet *global eller transnational arbejderhistorie* og med en af SFAH's ambassadører, Niels Jul Nielsen, som indledende taler med foredraget *Polske migrantarbejdere og det danske arbejdsmarked – et eksempel på arbejderlivsformens forandring under statssystemets og verdensøkonomiens transformation*.

Mødet var struktureret med 5 dobbeltsessioner fordelt på de to dage. Generelt kan man sige, at niveauet var højt. Både hos oplægsholderne, men også hos tilhørerne, der ikke holdt kritik og gode ideer til forbedringer tilbage. Blandt oplægsholderne var en god del ph.d.-studerende, hvoraf de fleste var svenske, men der var også oplæg fra etablerede forskere og fra resten af Norden. I det følgende skal kun to sessionspas nævnes.

Det bedste pas var nok "Globale perspektiver på metal- og værkstedsindustrien", hvor lederen af det norske Arbejderbevægelsens arkiv og bibliotek, Frank Meyer, gav et spændende oplæg om *Menne-*

sker, miljø og multinationale koncerner i den globale aluminiumindustri. Det globale skæbnefællesskab mellem Porto Trombetás (Brasilien), Årdal (Norge) og Masaieed (Qatar).

Frank Meyer har fulgt varekæden fra udvindingen af råstoffet Bauxit til forarbejdningen til aluminium på smelteværkerne og fundet interessante paralleller mellem de forskellige steder, både hvad angår de enorme miljøproblemer, men også mht. de involverede arbejdere, der med den konstante trussel om flytning af produktionen er i de multinationale selskabers vold – i dette tilfælde Norsk Hydro, der senest har udvidet med verdens største aluminiumsfabrik i Qatar.

I samme pas var også ph.d.-studerende Tobias Karlsson fra Lunds universitet. Han fortalte under overskriften *I samme båd? En global historie om værftsarbejdere 1950-2010* om et globalhistorisk projekt med base hos det Internationale Institut for Socialhistorie (IISH) i Amsterdam. Selv indgår han med en undersøgelse af Kockums i Malmø med fokus på, hvordan skibsværftet og fagforeningen i fælles forståelse håndterede konjunktursving for at forhindre fyringer af de fastansatte værftsarbejdere.

Et andet pas hed "Politiske bevægelser i et internationalt perspektiv", hvor jeg selv deltog med oplægget *Komintern og de danske kommunister – et transnationalt projekt om en transnational bevægelse* om det fælles dansk-russiske arkiv- og forskningsprojekt med udgangspunkt i de danske personsager i Kominternarkivet i Moskva. Pointen var her, at

det transnationale perspektiv er en nødvendig komponent i forståelsen af kommunismens historie, samt at en transnational deltagelse i forskningsprojekter er med til at understøtte dette.

De andre oplæg var af Fredrik Egefur, arkivchef for Arbetarrörelsens arkiv i Landskrona og ph.d.-studerende ved Lunds Universitet, der fortalte om *Den internationale fredsbevægelse før Første Verdenskrig – et transnationalt perspektiv* samt af Matias Kaihovirta, ph.d.-studerende fra Åbo Akademi i Finland, med titlen *Finlandsvenske arbejderes politiske ageren i et lokalhistorisk perspektiv 1917-1918*. Begge fremlagde deres foreløbige resultater, der bekræftede en afgørende international/transnational indvirkning på de nationale og lokale historier. Kaihovirtas studie er bygget op omkring en mikrohistorisk undersøgelse af værkstedsarbejderne ved Billnäs Brukssamhälle i det sydvestlige Finland og er bl.a. et forsøg på at nuancere den stadig tabubelagte, finske borgerkrigs kategorisering af finlandssvenskere som "hvide".

Som afslutning på arbejderhistorikermødet fortalte Sumarlídi R. Isleifsson fra Islands Universitet om *Islands LO's historie*, som han netop har udgivet et to-bindsværk om, og Lars Olsson fra Linnéuniversitetet holdt foredraget *Ingen fagforening her! Klasse, køn og etnicitet ved Northwestern Knitting Company i Minneapolis under Første Verdenskrig*.

I forbindelse med mødet udgav CfA antologien *Fokus på arbetarhistoria. Texter från arbetarhistorikermötet i Landskrona i maj 2011*, redigeret af Lars Hansson, men følgende

bidrag: Olov Wenell: "Arbetet med kvinnorna" i sovjetkareliska Träförädlings-arbetareförbundet från 1920 till början av 1930-talet; Peter Håkansson: Varför är ungdomsarbetslösheten så hög i Sverige?; Jessica Graham: Är vi bara städer-skor? 1970-talets städstrejker i retrospektiv samt några reflektioner utifrån dagens perspektiv; Ellen Schrupf: Hvordan arbeiderbarnet ble et arbeiderbarn; Lars Hansson: Ljuset från väster? Arbetsgivar- och arbetarsidans reaktioner på fordism och etablering av amerikanska bilfabriker i Danmark och Sverige 1919-1930; Benito Peix Geldart: Svenska syndikalister i Francos arkiv. Kontakter mellan SAC och spanska CNT 1937-38; og Knut Kjeldstadli: "Arbeidere i alle land, – foren dere!" Også i dag?

*Jesper Jørgensen,
Arbejdermuseet/
Arbejderbevægelsens
Bibliotek og Arkiv*

Museer

Ferie på Arbejdermuseet

Fra d. 22. juni – 30. december 2013 kan du på Arbejdermuseet se udstillingen FERIE FERIE FERIE – SLAP NU AF DU HAR FRI. Anledningen er, at det i år er 75 år siden, ferieloven blev vedtaget – og alle danske arbejdere dermed blev sikret 2 ugers ferie med løn.

Når vi tager ferielivet op i en udstilling på Arbejdermuseet, er det, fordi feriens historie af-

spejler udviklinger i både arbejdslivet og velfærdssamfundet. Den er en del af fortællingen om arbejdernes kamp for mere frihed og mere fritid.

Målet med udstillingen er at give børnefamilier og andre besøgende en sanselig og sjov introduktion til de kampe og drømme, der lå bag lovens vedtagelse i 1938, og et indblik i de feriereformer, der har været typiske for de danske arbejdere gennem de sidste 100 år.

For ferielivet har ikke altid spillet den rolle, det gør i dag. For hundrede år siden havde mange danskere aldrig ferie. Søndag og nogle enkelte helligdage var eneste afbræk fra lange arbejdsdage. Det ændrede sig i 1938, da den første ferielov blev vedtaget efter pres fra både den nationale og internationale arbejderbevægelse.

Ferielovens vedtagelse var kulminationen på næsten 20 års kamp for at give arbejderne ferie med løn. Flere steder havde man i lokale overenskomster forhandlet sig til ferie, og i 1919 holdt ca. 20% af de organiserede arbejdere i Danmark ferie. De følgende år betød et stadigt fagligt pres, at flere og flere overenskomster inkluderede ferie med løn. I 1934 var tallet steget til 47%. For de flestes vedkommende var der tale om 6 dage årligt. Altså en uges ferie.

Den faglige kamp gik således langt forud for den politiske proces, der først for alvor blev kickstartet efter en række internationale konferencer i midten af 1930'erne og Socialdemokratiets og Det Radikale Venstres erobring af flertallet i landstinget i 1936.

D. 13. april 1938 blev forslaget om 2 ugers ferie med løn ophøjet til lov. Loven blev set

som en stor sejr for arbejderbevægelsen, og statsminister Stauning lovpriste den med følgende ord i en radiotale d. 1. maj 1938: "Den nye Ferielov, der sikrer alle Lønarbejdere 12 Dages Ferie med fuld Løn, er et stort socialt Fremskridt, et Indlæg til Fordel for Sundhed og Kultur, men desuden en betydelig Indsats imod Arbejds-løsheden."

Målet med ferieloven var at skabe stærke, oplyste, selvstændige, udhvilede og lykkelige arbejdere. Og samtidig blev det, som Stauning fremhævede, også betragtet som en del af løsningen på den store arbejdsløshed i 1930'erne. Når arbejderne holdt to ugers ferie, blev der plads til nye hænder.

I udstillingen vil du kunne følge nogle af de feriereformer, som igennem årene har været typiske for danske arbejdere. Gennem erindringer, film og fotos fortæller vi om udviklingen fra fællesskabet omkring lejrlivet og cykelferierne i 1920'erne og 1930'erne, til ophold i arbejderbevægelsens Folkeferie, der skulle organisere ferie for masserne, til drømmen om sydens sol i 1960'erne og glæden ved at være "herre i eget hus" i de kolonihaver og sommerhusområder, som blev udviklet igennem det 20. århundrede.

Vi vil fokusere på feriens socialhistorie. Du kan kravle ned i kufferten og tage med på Københavns hovedbanegård, hvor toget med feriebørnene er lige ved at tage af sted. Du kan følge Winnies historie, og høre hvordan hendes mor tog tre jobs for at kunne få råd til den årlige drømmeferie til Mallorca.

De drømme og de kampe, der ledte frem til ferieloven i

1938, kan i dag perspektivere vores syn på ferie i en tid, hvor der fra politisk hold er fokus på arbejdsmængden og et ønske om, at vi arbejder mere. Og hvor teknologien lægger et stadig pres på vores muligheder for at slippe arbejdet og hverdagen og give os hen til eventyret.

Nyt projekt på Forsorgsmuseet: Fortæl din historie – og bliv en del af danmarkshistorien

Store grupper af befolkningen har indtil nu haft svært ved at få opmærksomhed, når forskerne har skullet skrive den nyere Danmarkshistorie. Det bliver der nu rådet bod på via et forskningsprojekt om en række danske institutioners lukkede verden.

Mange tusinde danskere har længe haft svært ved at komme til orde. Udsatte grupper som udviklingshæmmede, sindslidende og børnehjemsbørn har været forbigået i bøger om danmarkshistorien. Samtidig er gruppernes ønsker om offentlige undersøgelser af deres historie ofte blevet fejlet af bordet. Nu giver et stort forskningsprojekt tidligere anbragte lejlighed til at få deres øjenvidneberetninger frem i lyset. Formålet med projektet er at bevare, dokumentere og formidle

Legende børn foran børnehjemmet Højbjerghus.

historien om udsatte grupper.

Projektet handler om livet og vilkårene for børn og voksne, der var anbragt på børnehjem, åndssvageforsorgens anstalter, psykiatriske hospitaler, forsorgshjem og institutioner for blinde, døve og vanføre i perioden 1945-1980. De personlige fortællinger drejer sig om erfaringer fra disse institutioners lukkede verden. Beretningerne beskriver hverdagslivets små og store oplevelser, men også erfaringer fra institutionernes skyggeside i form af afstraffelser, indespærring og tvang.

En del af beretningerne er allerede blevet indsamlet ved udførlige interview med udvalgte interviewpersoner. Men som noget nyt tilbyder projektet

også, at alle berørte ved hjælp af hjemmesiden www.anbragti-historien.dk kan dele deres historie. På hjemmesiden kan beretninger både uploades som tekst, lyd eller film. Projektet er det første i Danmark til at bruge elektroniske medier til historisk kildeindsamling og formidling om udsatte grupper. Udover bred internetbaseret formidling vil projektets resultater indgå i undervisning i folkeskolen, professionshøjskoler og andre uddannelsesinstitutioner.

Satspuljepartierne har i satspuljeaftalen for 2012 afsat 5,7 millioner til projektet, der udføres af en projektgruppe under Svendborg Museum og Syddansk Universitet.